

niza istega tipa trstenk z ozirom na številko trsternih cevok, ki jih je opravil Bruno Ravnikar, upoštevajoč tudi možnost neenakomernega pihanja, so odstopanja od 10 — 30 centov. Za posamične tipe sicer tudi enotne poimenovanih glasbil trsternih orglic v trstenke, iz dela ne zvemo. In katero glasbilo bi terjalo obširnejšo in točnejšo obravnavo, če ne prav trstene orglice, morda najstarejše izpričano glasbilo na Slovenskem, saj sega prvi dokument o njih v 6. stoletje pred našim štetjem (situla iz Vač). Ali gre torej za glasbilo predslovenske kulture? Verjetno tudi ni naključje, da si jih je avtorica izbrala za simbol slovenskega godčevstva (glej ovitek). Praktični preiskus bi nadalje zavrnil sodbo, da je lažje igrati na trstenke, sestavljene iz tanjših cevok (priljubljenejša so bile zaradi svoje večje uglasitvene zmogljivosti), pa tudi sodbo, da je na drumlice ali brnice moč igrati le preproste melodije. Glasbilo, ki ga v sorodni obliki poznajo praktično vsi narodi sveta, služi zelo različnim tonskim jezikom, različnim melodičnim strukturam, in s spretnostjo godca je moč iz njih izvabiti popolno kromatično lestvico.

Ob koncu razmišljanja naj se za hip ustavim še ob dveh poglavjih: o godčevskih skupinah in o vlogi godcev. Prvo prinaša sklepno ugotovitev sicer v nasprotju s prejšnjimi stališči o enkratnosti pojavov in zato neupoštevanju" ... zvedujoč se, da lahko pomenijo (enkratne navedbe godčevskih skupin) le prikaz trenutnega stanja v nekem kraju in območju, kakršno je bilo pač v času zapisa" (stran 155). Nadalje sledi ugotovitev, da je sestava skupin prepuščena naključju, ali drugače, značilnost slovenskega godčevstva je tudi nestalnost. Prav to poglavje spodbuja zato sledeče razmišljanje: noben podatek, informacija pretekla ali sedanje dobe, pisan ali drugačen arhivski vir kakor tudi ustna informacija, ni zanemarljiv in nepomemben. Noben vir, čeprav samo enkrat, ni za slovenski etnični prostor nezanimiv (je pač podoba enkratnosti). Drugače je neopravičljivo tudi upoštevanje vsake enkratno izpričane godčevske skupine. Teh pa je večina.

Poglavje o vlogi godcev prinaša podatke bolj o priložnostih za igro in manj o vlogi godcev, oboji pa se nanašajo v večini na harmonikarje, pihalce in trobilce, na godbo povojnih let torej. Malce nas bega, ker iz podatkov ni moč razbrati vselej, za kateri čas veljajo informacije. In žal, o odnosih in načinu igre posameznih glasbil v godčevskem sestavu spet ne zvemo ničesar (samo enkrat s kratkim besednim opisom): kdo vodi, kdo spremlja, v kakšnih harmonijah poteka glasba, kakšen je slog, v čem je njegova ljudskost, kakšen je repertoar? To so tudi poglavja, kjer največkrat naletimo na malo povedne izraze: včasih, marsikje, nekaj, tu in tam, menda, ponekod, morda, kadarkoli, neredko, kakšno vižo ali kakor se že imenuje (glej npr. strani 170, 171).

Čeprav je delo naslovljeno „Ljudska glasbila in godci“, kakor vsa podobna evropska dela, se slednja lotevajo problematike glasbil in godčevstva kompleksneje, pogosto so sad skupnega dela muzikologov, etnologov, akustikov, fizikov, zgo-

dovinarjev, arheologov, sociologov, psihologov in celo medicincev, kar mora roditi zanimive in kompleksne sadove. Posamičnim glasbilom so posvečeni vsestranski pregledi v samostojnih publikacijah. Skupinskega dela seveda ni mogoče primerjati z rezultati dela posameznikov. Pri tem pa se ponuja vprašanje, ali ne bi tudi na Slovenskem kazalo raziskovanja ljudske glasbe kdaj zastaviti obširneje, skupaj z etnologi, akustiki, glasbeniki... Raziskovanju nacionalne preteklosti je res naložena velika odgovornost. Delo Ljudska glasbila in godci je zato dokument dobe, pretekla in trajajoča, vir in potrditev nas samih. To pisanje pa je zato tudi kljubovanje uvodni avtoričini misli (stran 11), „da bodoča raziskovanja ne bodo prinesla nekaj bistveno novega“. Želim upati, da pota slovenske etnomuzikologije vodijo naprej, k novim metodam in spoznanjem naproti, ki so spričo prezrtih vprašanj (zlasti o „živi“ ljudski glasbi) toliko bolj zaželena in še vedno zastrta.

MIRA OMERZEL—TERLEP
MATIJA TERLEP

RAZMIŠLJANJE OB IZDAJI NOVE HELIDONOVE PLOŠČE „KOROŠKA“

Po (pre)dolgih štirih letih je decembra 1983 pri Helidonu končno izšla plošča „Koroška“, po „Porabju“ (1979) druga po vrsti iz serije o slovenski glasbi. Založba Helidon je tako poslala na trg ploščo s posnetki izvirne ljudske glasbe s slovenskega etničnega ozemlja, tokrat „del pevskega in godčevskega izročila s Koroške iz Avstrije“, ki so ga sodelavci Sekcije za glasbeno narodopisje Inštituta za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU posneli v letih 1976—1980, nekaj primerov pa v letu 1969 dr. France Cigan.

Novi dvojni album založbe Helidon širši javnosti predstavlja le del zvočnega gradiva iz vsake od koroških pokrajin. Med izbranimi primeri je največ ljubezenskih pesmi, sledijo pa jim še otroške, pripovedne, koledniške, svatbene in po ena godovna, obredno plesna, stanovska, mrliška, domoljubna, poučna, družinska, nabožna, novoletno voščilo, nekaj ritmiziranih besedil in tri plesne melodije. Zvočnim posnetkom so priložene transkripcije besedil in notni zapisi zvočnih primerov, dodani pa sta tudi spremni besedi Zmage Kumer in Julijana Strajnarja, ki je tudi sicer pripravil izbor zvočnega materiala.

V načrtovani seriji posnetkov izvirne ljudske glasbe se je torej tokrat predstavila Koroška, sledile pa naj bi ji še Rezija, Beneška Slovenija in

Tržaška nato pa zvočni pregled po slovenskih pokrajinah znotraj državnih in republiških meja. Temu naj bi na koncu sledil še „pregledni izbor nekaterih značilnejših zvočnih primerov z vsega slovenskega etničnega prostora“ (12 plošč oz. dvojnih albumov).

Sekcija za glasbeno narodopisje in založba Helidon načrtujeta torej temeljit pregled in pogled v našo ljudsko glasbeno ustvarjalnost, s katerim bi se predstavili doma in v tujini (temu je namenjen prevod teksta spremne besede v nemščino in angleščino). Toda načrti so eno, ob dejstvih pa se lahko človek tudi tokrat zamisli. Poglejmo si jih nekaj:

— Posamične plošče iz serije bi morale izhajati pogosteje, vsaj vsako leto ena, tako da bi bila celotna zbirka na trgu do konca 80. let. Pri sedanji „hitrosti“ pa lahko to pričakujemo leta 2017, in tudi če bi šlo vse še enkrat hitreje, ne pred letom 2000.

— Majhna (premajhna!) naklada plošče (2000 izvodov, kakor zagotavlja glasbeni urednik Helidona V. Ovsenik) ne zadošča niti za domače potrebe (ki so velike, kar nam dokazuje vsakodnevno neposredno delo in stiki z ljudmi). Kaj da bi se Slovenci z reprezentativnim albumom pojavili vsaj tam, od koder glasba prihaja, naprimer na Koroškem.

— Kljub nizki nakladi pa škriplje tudi na tržišču, saj ploščo prodajajo praktično samo v Ljubljani (in še to „neopazno“ samo v trgovini Helidona). Izdaje plošče tudi niso spremljali potrebni komercialni postopki, ki so sicer običajni ob izidu marsikaterih novih diskografskih publikacij. Tako Helidonove nove plošče na trgu praktično ni.

Treba bi bilo (že zdaj) misliti na to, da bo imela pravo vrednost načrtovana zbirka tudi v celoti, pa žal prve plošče iz serije, „Porabja“, že dolgo nikjer ni več. Prva je bila razprodana in druga bi pač zahtevala vsaj višjo naklado. Ta pa ostaja ista. Zakaj?

Stara zgodba se, žal, nadaljuje. Tudi drugih tovrstnih publikacij (npr. knjižnih), s katerimi bi lahko zadostili domačim potrebam in povpraševanju, pa tudi vedno večjemu zanimanju, ki ga izvirni ljudski glasbi namenja tujina, že po nekaj mesecih ni več dobiti. So razprodane, ponatisa pa ni. Kako je to mogoče ob poplavi vsega mogočega, zdravega in nezdravega, kar se pojavlja na našem trgu?

Stalno izgovarjanje na komercialni uspeh in neuspeh v tem primeru torej ne drži. Kaže celo, kakor da nekateri želijo, da bi take in podobne izdaje pač životarile po svoje. Če je tako, gre celo za oblikovanje kulturne politike. V njej pa, po mnenju nekaterih, za izvirno ljudsko glasbo očitno ni prostora.

IGOR CVETKO

KRONIKA

— Na Ohridu je bil v začetku julija simpozij o balkanski folklori, ki sta se ga z referatomoma udeležila sodelavca Sekcije za glasbeno narodopisje dr. Zmaga Kumer in mag. Marko Terseglav.

Ob tej priložnosti se je na Ohridu sestal tudi jugoslovanski odbor za pripravo publikacije jugoslovanskih etnoloških inštitucij.

— V poletnem zatišju so sodelavci Pokrajinskega muzeja Celje 19. julija pripravili v Stari grofiji razstavo Gospodarska poslopja na osnovi gradiva iz fototeke celjskega muzeja.

— Avgusta sta se 11. mednarodnega kongresa antropologov in etnologov v Kanadi (Vancouver in Quebec) aktivno udeležila sodelavec Goriškega muzeja Naško Križnar in asistent Oddelka za etnologijo FF mag. Janez Bogataj. (Glej poročilo)

— 1. septembra so bili na Oddelku za etnologijo sprejemni izpiti, po katerih se je na Oddelek vpisalo 15 študentov pod A.

— 6. septembra se je sestal pripravljalni odbor SED za pripravo kongresa v Rogaški Slatini.

— 14. septembra je asistent Oddelka za etnologijo mag. Zmago Šmitek uspešno predstavil in obranil doktorsko disertacijo z naslovom „Obzorje Slovencev na področju neevropskih kultur“.

— 15. septembra je Oddelek za etnologijo obiskal dr. E. Hammel s kalifornijske univerze v Berkeleyu in se s sodelavci oddelka pogovarjal o svojih demografskih raziskavah v Jugoslaviji.

— Na poti s terenskega dela v Istri se je 16. septembra na Oddelku za etnologijo ustavil romunski etnolog dr. Ion Vladutiu.

— V Stubiških Toplicah sta se konec septembra udeležila sestanka jugoslovanskih etnomuzikologov Igor Cvetko in Julijan Strajnar s Sekcije za glasbeno narodopisje pri ZRC ISN SAZU.

— Od 4. do 8. oktobra je v Kranju potekal I. mednarodni teden etnoloških in ekoloških filmov. V selekcijski komisiji je sodeloval Naško Križnar. Predstavljenih je bilo 16 etnoloških filmov, od tega 5 slovenskih (Lan, Na domačiji, Od setve do mlačve, Sirjenje na ovčji planini in Opre Roma).

— V Rogaški Slatini je bil od 5. do 9. oktobra 1. skupni kongres jugoslovanskih etnologov in folkloristov. Kongresa se je udeležilo precej članov našega društva, z referati pa so sodelovali Slavko Kremenšek, Niko Kuret, Ivan Sedej, Ingrid Slavec, Marko Terseglav, Alenka Simikič, Irena Keršič, Zvona Ciglič, Tanja Tomažič, Branka Berce—Bratko in Mira Omerzel Terlep, Naško Križnar pa je pripravil projekcijo etnoloških filmov.

— V Ganglovem razstavišču v Metliki je bila med 1. in 14. oktobrom na ogled razstava gradiva za etnološko topografijo občine Črnomelj. Pripravil jo je kustos etnolog Belokranjskega muzeja v Metliki Andrej Dular.

— Julijan Strajnar je med 5. in 10. oktobrom prisostvoval mednarodnemu etnomuzikološkemu simpoziju v Samarkandu v Sovjetski zvezi.

— Zora Žagar iz Pomorskega muzeja „Sergej Mašera“ v Piranu je 14. oktobra v zaselku Goreli v